

NEKAJ PROBLEMOV IZ RIBJIH IMEN

Slovenska imena rib niso niti zadovoljivo zbrana, niti lingvistično preiskana. Ako beremo na primer v eni izmed zadnjih knjig Miška Kranjca ime *ruca* (*Imel sem jih rad*, str. 6), je to beseda, ki jo bomo zaman iskali v kateremkoli slovarju ali prirodoslovnem delu, zato niti približno ni mogoče ugotoviti, na katero ribjo species se nanaša to ime. Mišljen je morda menek, za katerega poznamo vzhodnoštajerski sinonim *rukelj*. Vendar je to samo ugibanje. Takšen nepopoln podatek je brez koristi tako za prirodopisca kakor za jezikoslovca. Nevarno je operirati z osamljeno besedo brez točno ugotovljenega pomena. Pri Bernekerju (*Slavisches etymologisches Wörterbuch I 516*) je slovensko ribje ime *klej* (m.) ali *kleja* (f.) »ein Fisch« razloženo kot dubleta h *klen* »Squalius cephalus«. Berneker je našel svoje podatke pri Pleteršniku, ki navaja po Jarniku *klej* »der grosse Haberbüschel« in po Erjavčevem zapisu iz Kostanjevice *kleja* »neka riba v Krki«. Šele pri A. Mundi, Ribe v slovenskih vodah (Ljub. 1926, str. 23), najdemo imena *kleja*, *klija*, *klejca* med sinonimi za »Alburnus lucidus«, ki se imenuje rusko *ukleja*, poljsko *ukleja*, češko *ouklej*, bolgarsko *oklej*, srbohrvaško *uklija*, *klija* itd., kar nam nedvomno pokaže, da tudi slovenskih imen ne smemo ločiti od splošnoslovskega skupnega naziva *uklēja*, sorodno z litavskim *aukšle* (Trautmann, BSW 18; Vasmer, REW III 179). Od Slovanov so si Nemci izposodili svoje ime *Ukelei*, dialektično tudi *Uckelei*, *Uckelein*, *Auklege* itd. in Madžari *ökle* »Alburnus lucidus« (Kluge, DEW 803; Machek, EŠČ 549). Berneker gotovo ne bi pogrešil, če bi razpolagal z natančnejšimi podatki.

Pri pregledovanju Pleteršnika bomo našli še vrsto takšnih imen, ki pomensko niso točneje opredeljena; naj omenim ime *jurijevščica* »neka potočna riba« s pripombo »ker se ob Jurjevem drsti«. Res se v posameznih slovenskih govorih meseci večkrat imenujejo po svetnikih, tako *jurijevščak* »april«, *andrejščak* »november«, *gregorščak* »marec«, vendar s tem še daleč ni rečeno, da bi morale biti ribje ime izvedeno od Jurij. Za ptiča *jurica* »Fringilla spinus« poleg *jurščica*, *jurijščica* »Flachsfink« nam češka imena *jiřice*, *jiřička* poleg *štiřík*, *štiřička* itd. pokažejo, da mora biti osnova teh imen neka onomatopoja za posnemanje ptičjega glasu, a so se imena ljudsko etimološko že zgodaj začela naslanjati na antroponim *Jurij* (Machek, EŠČ 180). V srbohrvaščini je izpričano ime *jurjevčan* med sinonimi za ribo »Blicca bjoerkna« (Kišpatić, Ribe 299). Zveza z antroponimom *Jurij* je prav tako malo verjetna kakor pri *grégorek*, *gregorec* »Gasterotus aculeatus« z *Gregor* ali pri *nežica* »Cobitis taenia« z *Neža*!

Vendar so v ribjih imenih za jezikoslovca zanimivi problemi. Pleteršnik navaja za morsko ribo »Clupea alosa«, vrsto slanika, ki se prihaja iz Jadrana drstit v spodnji tok Soče, ime *jeles* (m.). Prirodopisna literatura navaja za to species samo ime *čepa*, ki ga pri Pleteršniku ne najdemo in je izposojeno preko srbohrvaškega *čepa* iz lat. *clupea* kot dalmatinsko *kobla*, *kubla*. Nemško ime *Alse*, *Alose* je izposojeno iz francoskega *alose* (provansalsko *alauza*, špansko *alosa*), kar izvajajo iz keltsko-romanskega imena *alauza* (Meyer-Lübke, REW št. 314). Presenetljivo je, da najdemo v slovenskem *jeles* refleks za to keltsko ime, ki se v Italiji ni nikjer ohranilo. Prav tako presenetljivo pa je tudi, da je

dosedanje slavo-romansko raziskovanje popolnoma prezrlo to staro, fonetično zanimivo izposojenko, ki je obenem edino slovensko ime morske ribe, za katero smo glasoslovno upravičeni sklepati, da izvira iz zgodnjih stikov Slovencev z Romani (ali celo s Karni). To ime bi zaslužilo temeljito in vsestransko jezikovno študijo.¹

Imena morskih rib v slovenščini so povečini mlad import, največkrat prevzet iz srbohrvaščine, kakor n. pr. *luben* »*Labrax lupus*« iz latinskega *lupinus* (Skok, Naša pomorska i ribarska terminologija 45) ali *sipa*, sbh. *sipa* iz romanskega *seppia*, grš. *sēpia* (Miklošič, EW 296). Deloma so si naši prirodoslovci pomagali tudi z ruščino, n. pr. *skat* »*Raja battis*«; rusko *skat* je iz nordijskega *skata* (Vasmer, REW II 634) ali *sled*, rusko *sel'db* iz nord. *sild*. Pri imenih sladkovodnih rib, ki ne žive pri nas, so si za potrebe prirodopisne terminologije redno pomagali s severnoslovanskimi izposojenkami. Iz ruščine si je Erjavec izposodil n. pr. ime *snetec* »*Osmerus eperlanus*«, rusko *snitók*, *snjatók* iz švedskega *stint* ali morda iz finskega *sinthi* (Miklošič, EW 312); iz ruščine, poljščine ali češčine *minoga* »*Petromyzon fluviatilis*«, kar je zašlo tudi v srbohrvaščino in bolgarščino in izvira iz srednjevisokonemškega *niu-nauge*, današnje *Neunauge* (Machek, EŠČ 296), iz poljščine *lupác* »*Gadus aeglefinus*« itd. Le malo je imen, ki bi zašla v jezik po drugačni poti. Ako si ogle damo slovenska imena za *polenovko* »*Gadus morrhua*«, vidimo, da najdemo najprej imena *oslek*, *oslic*, *oslič*, kar je srbohrvaško *oslić* »*Gadus merluccius*« kalk po italijanskem *asinello*, nato *pomuhelj*, sprejeto iz severnonemškega *der Pomuchel*, kar so si Nemci, najprej samo v Lübecku v XVI. stoletju izposodili iz kašubskega *pomuchel* (Kluge, DEW 559). Prirodoslovci so poskušali uvesti tudi *trska* po ruskem *treská*, neki prastari besedi neznanega porekla, sorodni z nemškim *Dorsch* in lotiškim *tirza* (Vasmer, REW III 137). Zmagal je končno novoknjižni kalk *polenovka* po nemškem *Stockfisch*. Zavedati se moramo, da je tudi v takšnih drobnih dejstvih kos naše kulturne zgodovine in našega jezikovnega razvoja.

Imena sladkovodnih rib, ki žive v naših vodah, imajo seveda drugačno problematiko, vendar je tudi na tem področju še mnogo neznanega in neraziskanega. Opraviti imamo s splošnoslovansko dediščino, z izposojenkami in tudi z imeni, ki jih z ozirom na poreklo ne moremo opredeliti. Med zadnjimi so samostojne domače tvorbe tipa *babica*, »*Cobitis barbata*«, ali etimološko nezadovoljivo pojasnjene tipa *sulec*. Etimologiziranje je pri ribjih imenih kočljiva in dokaj riskantna zadeva. V vsakem jeziku so izolirane besede, ki jih pomensko občutje ne more sproti regulirati po pomenski in glasoslovni pripadnosti, podvržene različnim iregularnim glasoslovnim izpremembam, ljudsko etimološki naslonitvi na neko drugo osnovo in besednim križanjem. V slovenščini je na primer dokaj razširjeno ribje ime *androga* »*Blicca bjoerkna*«

¹ Cigale navaja po Vodniku tudi *jez* »*Alose*«. Toda *jez* poleg *jezevka* je »*Idus melanotus*« kakor v drugih slovanskih jezikih, sbh. *jaz*, *jez*, *žiz*, *jazavac*, *jazava*, *jazvenac*, č. *jazek*, p. *jaz*, *jazica*, r. *jaz*, luž. srb. *jazyca*, *jazk*, *jaz*, ukr. *jaž*, *jazyca*, *jazyk*. Ker ima ta riba brke, spravljajo ime v zvezi z lit. *ožys*, lot. *azis* »*kozel*« (sln. *kozel* je »*Abramis brama*«). Ista riba se češko imenuje tudi *jesen*, kar je morda izposojeno iz nemščine, ali praserodno z nem. *Göse*, *Gaise*, *Giesen*, *Geese*, *Gäse*, *Gosenitz*, *Jense*, *Jesen* (Machek, EŠČ 178). Species »*Leuciscus idus*« pa se češko imenuje *jelec*, slš. *jelec*, *jalec*, *jel'čak*, pol. *jelec*, r. *jelec*, ukr. *jalec*, luž. srb. *jelc*, *jalc*, *jalcyk*, *jalica*. To je verjetno sorodno z nem. *Alant* in po Machku (EŠČ 175) paleoevropsko. Ni verjetno, da bi bilo sln. *jeles* v kakšni zvezi s temi imeni, *jez* more biti samo slučajna zamenjava za *jeles*.

ali »Scardinius erythrophthalmus« poleg *droga*, *drožica*, pri Erjavcu tudi *androga* »Sygnanthus acus« ali »Squalius agassizii« in *hadroga*, *handroga*, *mandroga*, *mandrohica* »Leuciscus rutilus«. Pustimo ob strani starejše poskuse etimologije, kakor je Pintarjeva v štiridesetem letniku Jagičevega Archiva, ki je izolirano slovensko ime izvajal iz nemščine, in si oglejmo slovansko sorodstvo. Srbohrvaško je *androga* poleg *jandroga*, *jendroga* »Blicca bjoerkna« (Kišpatić, Ribe 299), rusko *andrugá* »Leuciscus souffia = Squalius agassizii«, v Podkarpatski Rusiji *andruška* (Ferjánc, Přírodovědný Sborník 95 d.), staročeško je *druka* »Scardinius«, novočeško dialektično *zruka*, poljsko *wzdręga*, *wzdręka*, *zręka* »Scardinius«. Za vse te ribe je značilna rdeča barva oči ali plavuti, prim. nemška imena *Rotauge*, *Rotfeder*, litavsko *rauda*, *rudakis* »Scardinius«. Jasno je, da je treba izhajati iz slovanskega adjektiva r^bdr^b »rdeč« + sufiks *-ōga*, kot je v ribjih imenih *belōga*, $p^bstrōg^b$ (slovensko *postrv*). Primer je zelo instruktiven, ker nam pokaže, kako radikalno so lahko glasoslovne spremembe pri imenu, tvorjenem iz slovanske osnove, obenem pa tudi, v kakšnem obsegu lahko prehaja ime od species ene vrste na drugo. Zanimivo je, da sta to ime etimološko razvozlala neodvisno drug od drugega naš Kelemina (rokopisna ostalina pri SAZU) in Machek (EŠČ 588), oba pa šele na podlagi Ferjáncovega prirodopisnega gradiva.

Na takšnih primerih vidimo, koliko previdnosti zahtevajo ribja imena. Jezikoslovcem povzročajo že sto let v vseh evropskih jezikih velike težave. Mislim, da ni niti enega ribjega imena v indoevropskih jezikih, ki bi ga bilo mogoče jasno in glasoslovno prepričljivo izvajati iz neke skupne osnove, ki bi se pomensko enako razvijala dalje v posameznih jezikih. Iz tega bi težko sklepali, da Indoevropejci v svoji pradomovini niso poznali rib. Bolj verjetno je, da so pri svojih migracijah menjavali področja z različno ribjo favno in sprejemali imena, ki so bila tamkaj domača, ali pa ustvarjali nova. Za prazgodovino Evrope je važno dejstvo, da imajo Slovani v ribjih imenih mnogo skupnega z baltskimi in germanskimi jeziki. Nekatera izmed teh imen je mogoče etimološko še dokaj zadovoljivo opredeliti. Naj omenim splošno slovansko $solos^b$ »Salmo salar« (slovensko *losos* je samo novoknjižna izposojenka), ki mu odgovarja litavsko *lašiša*, *lašaša*, *lašis*, lousko *lasis*, staroprusko *lasasso* in nemško *Lachs*. V toharščini je *laksi* »riba« in manj verjetno bi spadalo zraven tudi staroindijsko *laksa* »stōtisoč«. Indoevropska fonetika (kentum *k*, *ch* : satem *š*, *s*) bi pričala za indoevropsko poreklo, čeprav je vse, kar se ne nanaša na ribe in spravljajo v zvezo s to osnovo, dokaj problematične vrednosti. Podoben primer je tudi slovansko som^b poleg sum^b »Siluruš glanis« (sln., sbh., blg., rus. *som*, polj. *sum*, ukr. *sim*, č. *sumec*) poleg lit. *šamas* in lot. *sams*, kar bi kazalo na *k'omos*, sorodno verjetno z grš. *kamasēn* »neka riba«. Prav tako je slovansko lin^b (sln. *linj*, *linjak*, r. *lin^b*, č. *liň* itd.) obenem z lit. *lŷnas*, lot. *linis*, st. prus. *linis* in stvn. *slio*, st. angl. *sliw*, povsod »Tinca vulgaris« verjetno indoevropska osnova, čeprav se posamezni etimologi zelo razhajajo pri svojih razlagah.

Težja pa je problematika pri osnovah, ki nimajo izven germanskega in baltskega sorodstva nobene druge indoevropske opore. Takšno ime je slovansko *jeseter* (v slovenščini je *jeseter* (m.) in *jesetra* (f.) izposojeno), sbh. *jesetra*, rus. *osetr*, polj. *jesiotr*, blg. *eset^br* »Acipenser Sturio«, sbh. »Acipenser schupa«, lit. *ašetras* poleg *eršketras*, *eršketas*, *aršketas*, st. prus. *esketres* »Acipenser« in kljub temu, da nekateri raziskovalci o tem dvomijo, spada verjetno zraven tudi nemško *Stör*, stvn. *sturio*. Z nekaj rezerve je mogoče sklepati, da spada

ki tej osnovi tudi slovensko *nesreča* »Acipenser Gmelini«, manjša vrsta jesetra, ki zaide včasih v Savo na naših tleh. Ime je ljudsko etimološko dokaj izpremenjeno, vendar naj za primer navedem tudi iz slovanščine izposojeno romunsko *nisetru* »Acipenser Güldenstetii«, ki se slovensko in sbh. imenuje *koster* ali *kašikar*, kar odgovarja r. *kosterá* »jeseter« (Vasmer, REW I 642 izvaja iz *kost*).

Druga vrsta jesetra je sln. *viza*, *vizena*, sbh. *viza*, č. *vyza*, *vyzina*, polj. *wyza*, ukr. *vyz*, madž. *viza-hal*, nem. *Hausen*, stvn. *húso* »Acipenser huso«. Čeprav bi bilo *viza* glasoslovno lahko izvajati iz *húso* (tako Vasmer, REW I 199), je vendarle na podlagi splošne ocene ribjih imen bolj primerno smatrati oboje za prevzeto iz neznane starejše jezikovne sredine kakor jeseter in toliko drugih. Prav tako blizu sta si slovanski **korp*^b »Cyprinus carpio«, sln. *krap* in *karp*, sbh. *krap*, blg. *krap*, r., ukr. *korop*, češ. *kapr*. polj. *kapr*, slš. *kapor* in nemško *Karpfen*, stvn. *carpho*. Latinsko *carpa* je izposojeno iz germanščine kakor lit. *karpa*, *karpe* in celo estonsko *karp*. Slovenske oblike tipa *kapr* so verjetno izposojene iz nemščine, saj so imena rib vedno prehajala od naroda do naroda. Pri nemškem Ukelei imamo glasoslovno nedvomen dokaz, da je obratno to izposojeno iz slovanščine, kjer je *u* iz starejšega *au*-, prim. lit. *aukšle*. Tudi nemško *Karautsche*, *Karutsche*, *Karatsche* itd. »Cyprinus carassius« je bolj verjetno iz slovanskega *karas*^b kakor obratno. Preko nemščine je to ime zašlo tudi v romanske jezike, n. pr. francosko *carassin*. Slovensko *koreselj*, *koroselj*, *kreselj* pa kaže spet, da je bilo nazaj izposojeno iz nemščine. A tudi za slovansko *karas*^b ni nobene sprejemljive etimološke razlage. Isto velja za slovansko **merna* »Barbus fluviatilis«, sln. *mrena*, sbh. *mrena*, ukr. *merena*, češ. *mřenka*, polj. *brzona*, slš. *mreň*. Najbliže je nemško *Schmerle* »Cobitis barbatula«. Tudi slovanskemu *bolen*^b »Aspius rapax« pomensko in glasoslovno še najbolj odgovarja nem. *Rapfen* »Aspius rapax«. Omenil sem že rusko *treska* »Gadus morrhua« poleg pomensko enakega nemškega *Dorsch*. Enak problem je pri poljskem *jazgarz*, *jazgier*, »Acerina« in lit. *ažegys*, staro prusko *assegis* »Acerina« ali pri že prej omenjenih *jelec*, *jesen*. Slovensko *men*^b »Lota vulgaris«, sln. *menek*, č. *mnik*, slš. *mieň*, rusko *men*^b, ukr. *mentuz*, polj. *mientuz* itd. ima poleg baltskega sorodstva lit. *menke*, lot. *menca* tudi ugrofinsko, čeremiško *men*, finsko *monni*, madž. *meny-hal*. Slovensko *čiga*, *keča*, *kečiga* »Acipenser ruthenus«, sbh. *kečiga*, polj. *czeczyga*, ukr. *čečuha* je že Miklošič (EW 14) primerjal z madž. *kőcsege*, *kecsege*. Tudi romunsko je *caciuga*, *cega*, *ciga* in novogrško *keziga*. Naj omenim še rusko *kolba*, polj. *kiełb*, ukr. *koubel'* »Gobio fluviatilis«, kar primerjajo z albanskim *kulp*, *-bi* »vrsta sladkovodne ribe« in naj bi bilo po Oštirju, Archiv za arb. I 92 sorodno celo z latinskim *clupea*.

Tudi nekatera imena, ki jih razen v slovanskih jezikih ne najdemo drugje, se trdovratno upirajo vsakemu poskusu razlage, tako n. pr. *klen*^b »Squalius cephalus«, »Leuciscus cephalus«. Romunsko *cleanc* je mlada izposojenka. Isto velja tudi za ime *lipan*^b, *lipen*^b »Thymallus vulgaris«. Tudi litavsko *lipinis* je izposojeno iz polj. *lipieň*.

Vsiljuje se domneva, da je marsikatero izmed teh imen prastar jezikoven relikv nekdanjega predindoevropskega ali vsaj neindoevropskega prebivalstva v posameznih delih Evrope, kjer je ta ali druga riba doma ali vsaj večje gospodarske važnosti. To so teorije, ki jih jezikovno seveda ni mogoče dokazati, posebnó ne za sever Evrope, kjer manjka kakršnih koli podatkov o starejših civilizacijah. V slavistiki je najbolj drzen Machek, ki pogosto operira pri svojih etimologijah z dostavkom »morda paleoevropsko«, čeprav izhaja iz drugačnih

podmen, kakor pri nas n. pr. Oštir. Zaradi strastnega odpora glasoslovnih piko-
lovcev so takšne etimologije dokaj tvegane, saj bazirajo bolj na celotnih izkuš-
njah z neko besedno kategorijo kakor na neposrednih glasoslovnih dokazih.
Številne fonetične iregularnosti celo pri imenih z jasno etimologijo seveda še
bolj otežkočajo iskanje.

Zato ni nič čudnega, da je literatura o ribjih imenih dokaj skromna.
O nekaterih ribjih imenih ne vemo danes dosti več, kot je svoj čas povedal že
Miklošič. Kar pa je slovenskih posebnosti, še čakajo jezikovne preiskave.

Mnogo slovenskih ljudskih imen je izposojenih iz sosednjih jezikov. Slo-
vensko *činklja*, *čik* »*Cobitis fossilis*«, je gotovo isto kot sbh. *čikov*, *čik*, *čiga*
»*Petromyzon fluviatilis*«, madž. *csik*, *kövicsik*, romunsko *szipar*. Sinonima *kre-
šelj*, *krešek*, *krašorka* odgovarjajo nemškemu imenu *Krese*, *Kressling*, *Gress-
ling*; *gavec* je morda v zvezi z italij. *gobione*, frc. *gaujon*, rom. *give*; *globoček*
je kalk po nem. *Gründling*; *glavič* pa je podedovano slovansko. Slovaško se
»*Cottus gobio*« imenuje *hláč* (iz *hlaváč*), češ. dialektično *hlaváč*, staro polj.
hłowacz. Iste besede se uporabljajo tudi za žabjega publiča in za ribo, češko tudi
palohlavec, *panohlavec*, *parohlavec*, *pachlavec*, polj. *pałogłowec*, *pałgowiec*,
pałosz, *pałos*. Ta ribja imena nam pojasnijo slovensko besedo *paglavec* (Machek,
ESČ 406), medtem ko je *pubič* itd. rezultat prenosa pomena od »žabji mladič«
za »deček« in nato križanje reduciranih oblik, kot je n. pr. češko *pulec* s *poba*
»deček«. Tudi slovensko je *glavač*, *glavaček*, *glavača* »*Cottus gobio*«; sinonim
čoba bo torej isto kot *čoba*, *šoba* »gobec«; *kap*, *kapelj*, *kapič* bo sprejeto iz
nemškega *Quappe*. Ta ribica se češko imenuje tudi *vranka*, kar izvaja Machek
(ESČ 573) iz osnove, ki je v sln. *vran*, sbh. *vranj*, blg. *vrana* »zamašek, čep«.
V zvezi s to razlago je zanimiv tudi sbh. sinonim *čep* »*Cottus gobio*«, medtem
ko je slovensko *čep* »*Aspro vulgaris*«; *ponovčica* »*Cottus gobio*« (Frey) pa je
verjetno kalk po nem. *Grossfisch*.

Slovensko *fril* (m.) »*Leuciscus aspius*« je gotovo isto kot nemško dialek-
tično *Pfrille* »*Phoxinus laevis*«, medtem ko je *frigelj* in *frigeljc* »*Leuciscus*
Phoxinus« skoraj verjetno iz italijanskega *fregarolo* »*Phoxinus laevis*«. Sino-
nima *pisanec*, *pisanček* »*Phoxinus laevis*« se nanaša na barvo; *trija*, *trigla*,
trilja, ki se v Vipavi tudi rabi za to ribo (Pleteršnik navaja samo *trilja*, *trija*
»*Mullus barbatus*«), pa odgovarja beneškemu *triglia*. O problemu tega imena
morske ribe »*Mullus barbatus*« gl. Skok, *Naša pomorska i ribarska term.*, 46.

Riba »*Cobitis barbatula*« se slovensko imenuje *šarin*, *babica*, *jelšnica*,
kačela, *grudelj* (m.) in *grudejla* (f.). Zadnje je gotovo iz nemškega *Bart-
grundel*. *Kačela*, *kačelica* odgovarja sbh. *zmijavec*, *zmijavka* »*Cobitis taenia*«.
Druga imena pa zahtevajo previdnosti. V drugih slovanskih jezikih se po jelši
imenuje vrsta »*Phoxinus*«, n. pr. češ. *olšovka*, polj. *olszowka*, *olszanka*, ukr.
vilčivka. Tudi nemško *Elritze* je »*Phoxinus*«, zato gre pri našem imenu ver-
jetno za zamenjavo. Tudi *šarin* gotovo ne bo od *šar* »pisan«, ampak prenos
imena *šaran* »*Cyprinus carpio*« (sbh., blg., ukr., rus., staročeš.) turkotatar-
skega porekla. Turško je *saran* in *sazan*; *šarenka* za vrsto postrvi pa je samo
novoknjižna umetna tvorba.

Zanimivo ime je tudi *ploščič* »*Abramis brama*«. Slovaško se imenuje
pleskáč, *plieskáč*, češko *dlešt'*, *dlešec*, staročeš. *dlešč*, rusko *lešč*, ukrajinsko *lišč*,
ljašč, polj. *leszcz*, staropolj. *kleszcz*, dol.-lužiško *klěšč*. To je prešlo celo v nem-
ščino, kjer najdemo med sinonimi tudi *Lesch*, *Klesch*. Še najboljše je ta imena
razložil Machek (ESČ 89) iz onomatopoj *pleskati*, *ploskati*, *dleskati*, *leskati*,
kleskati »ploskati«, ker se te ribe drste zelo šumno. Sinonim *platnica* spominja

na nemško *Plieten, Platteisel*; *petrovka, pečenica, gologlavka* ne delajo težav. Nejasno je samo *kočelj, kokelj*, morda od *kocati* »štorkljati«?

Toda imen je na stotine in bi jih bilo mogoče izčrpati šele v obsežni razpravi. Čeprav se zdi slovenska ribja terminologija skromna, se vendarle tudi v njej skrivajo problemi, ki so važni za slavistiko in celo za druge panoge jezikoslovja.

Mnogo je imen, ki se jim še ne moremo približati. Največja naša riba je *sulec, sulač, selač, solač* »*Salmo hucho*«, nemško *Hauch, Huch, Heuch, Donaulachs*, riba, ki živi samo v Podonavju. Sinonim *rot* je iz nem. *Rotfisch*; poleg tega *glavatica*, sbh. *glavatica*, češ. *hlavatka*, madž. *galocza*. Samo sbh. najdemo tudi *sulač* »*Salmo lacustris*«. Od skromnih dosedanjih poskusov razlage naj omenim Tumovo v Etnologu VIII, 48. Ime je izolirano in pri tako važni veliki ribi gotovo ne more biti mlado. Druga velika riba, ki jo najdemo tudi v naših vodah, je *smuč, smoj, smug* »*Lucioperca Sandra*«, sbh. *smuč, smudj, šulj*, rusko *berš, berševik, kajkaiš, sudak*, češ. *candat*, madž. *fogas* itd. Nerazloženo je tudi ime *sim*, sbh. *sim* »*Acipenser glaber*«, vrsta jesetra, ki zaide tudi v naše vode. Ne vemo kaj početi z imenom *ozmica* »*Coregonus Wartmanni*«, tipično ribo koroških jezer, in s številnimi drugimi.

Mimogrede bi omenil še tista slovanska imena rib, ki jih je mogoče razložiti iz slovenskega besednega fonda. Jasno je *podust* »*Chondrostoma nasus*«, rusko *podusta* »*Barbus barbus*«, češko *podoustev* »*Vimba vimba*«. Samo v ukrajinski označuje isto species kot v slovenščini. Prešlo je tudi v madž. *paducz*. Kljub še vedno razumljivi sestavi besede najdemo v narečjih vsa mogoča križanja, n. pr. *podlask, podlest(ev), podlesk*, enako tudi v drugih slovanskih jezikih. *Okun* »*Acerina cernua*« je izvedeno iz *oko*; sln. tudi *okuk, okak*. Sorazmerno stalno je *ščuka*, oblike kot polj. dialektične *szczubiel*, luž. *šćipjel*, češ. *ščuhla, šćihle* bi govorile za *ščupla »vitka«. *Piškur* »*Cobitis fossilis*« je od *piskati*; *ostriž* »*Perca fluviatilis*« je izveden od *oster*; sinonim *peršelj* je nem. *Bärschling*. Številne ribje vrste z imeni *platica, platinica, platika, platička* so dobile svoje ime zaradi oblike telesa. Za staro *ǰgor* »*Anguilla fluviatilis*« (primarni pomen je »kača«) smo si Slovenci in Hrvatje že zgodaj izposodili romansko ime *anguilla* = *jegulja*; slovensko *ogrlica, vogrica* je »*Abramis vimba*«. O številnih samo slovenskih nazivih, kakor so n. pr. *grba, vrba, guba* »*Barbus plebeus*«, *pohra, poharka, pohavca* »*Barbus petényi*« in izoliranih lokalizmih, pa ne vem kaj povedati.

Mirko Mahnič

O NAŠEM ŠOLSKEM GLEDALIŠČU

4. *Kako pripraviti predstavo?* — Izbrano delo smo najprej skupaj prebrali. Učenci so se na to skupno branje pripravili, zato bodo verjetno kar zadovoljni z njim in se jim bo mudilo na oder. Mi pa smo opazili, da je bilo branje res samo branje, in popolnoma jasno nam je, da moramo še dolgo ostati »za mizo«, kot temu pravijo v poklicnem gledališču. Zdaj se začne najhujša preizkušnja za obe strani: za nemirno mladost in za nas. Predvsem za nas, ker bomo morali neprestano odkrivati nove načine, s katerimi bomo ohranjevali in nujno stopnjevali mlado navdušenje. Skrbeti nam bo treba, da nikoli ne bo